

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу
КАЛІНІНА Владислава Валерійовича
на тему «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини
(галузь знань 29 Міжнародні відносини)

Актуальність представленої дисертаційної роботи визначається тим, що сучасний етап економічного розвитку характеризується масштабними перетвореннями в системі світового ринку праці, обумовленими багатовимірними проявами глобалізації як якісно нового етапу світогосподарських перетворень. Різносторонність наслідків глобалізаційних процесів визначає провідну роль трудових ресурсів у забезпеченні міжнародних конкурентних позицій суб'єктів господарювання і національних економік на тривалу перспективу.

Актуальність проведеного дослідження обумовлюється також утворенням транснаціонального формату трудових ресурсів взаємодії, виникнення якого детермінується виробничими аспектами міждержавних комунікацій. Сполучну роль у даному процесі відіграють транснаціональні корпорації, формуючи глобальні ланцюги створення вартості, базуючись на принципах оптимальності і належного трудових ресурсів забезпечення. Перерозподіл робочої сили у світогосподарському просторі набуває ознак транснаціональних трудових потоків, що визначає важливість наукового опрацювання відповідної проблематики.

Представлена робота характеризується вдалою логіко-структурною схемою, яка відповідає меті і поставленим завданням дослідження, охоплює широке коло питань трансформації глобального трудових ресурсів простору через активізацію процесів транснаціональної трудових ресурсів взаємодії, базується на використанні широкого кола фундаментальних і спеціальних методів дослідження.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів), висновків до кожного розділу, висновків до роботи, списку використаних джерел, додатків. Змістова побудова дослідження дозволила повністю розкрити тему, вирішити завдання удосконалення теоретико-методологічних основ дослідження явища транснаціоналізації трудових потоків та отримати комплекс висновків науково-практичного характеру, спрямованих на формування дієвої системи трудових ресурсів забезпечення у глобальному вимірі.

У першому розділі дисертаційної роботи викладено методологічні основи закономірностей формування і розвитку глобалізації, досліджено теоретичні засади розвитку транснаціоналізації як трудових ресурсів феномену, визначено системологічні передумови формування транснаціональних трудових потоків в умовах глобалізації.

Автор підкреслює багаторівневу сутність процесу глобалізації, множинність проявів і взаємодій в рамках глобального трудоворесурсного простору, виділяючи роль транснаціоналізації економічної діяльності як важеля трансформації системи світового поділу праці, на основі чого зроблено висновок, що діяльність ТНК сприяє формуванню конвергентної світової економічної системи, основу якої становлять транснаціональні трудоворесурсні потоки. На основі проведеного дослідження висловлено гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудоворесурсного забезпечення у глобальному масштабі. Запропоновано авторське тлумачення змісту категорій «глобалізація», «транснаціональна компанія».

Другий розділ містить дослідження глобальних передумови формування транснаціональних трудоворесурсних потоків, аналіз транснаціональних трансформацій трудоворесурсного забезпечення в системі світового ринку праці, результати ідентифікації новітніх тенденцій транснаціоналізації трудоворесурсного забезпечення в умовах глобалізації.

Проаналізовано тенденції розвитку світового ринку праці в контексті визначення чинників перерозподілу людських ресурсів у глобальному масштабі з урахуванням вихідної ролі демографічної складової, що дозволило позиціонувати питання трудоворесурсного забезпечення як основну передумову економічного зростання. Встановлено, що в умовах зростання середнього віку населення у світі, відбувається посилення трудоворесурсного характеру міжнародних міграційних переміщень. При цьому активізація діяльності транснаціональних корпорацій суттєво впливає на логіку міграційних процесів через формування глобальних ланцюгів створення вартості, утворення внутрішньокорпоративних каналів міжнародного переміщення робочої сили, що призводить до формування транснаціонального людського капіталу з високими якісними характеристиками. Встановлено що новітніми тенденціями транснаціоналізації трудоворесурсного забезпечення виступають утворення цифрових ТНК, віртуалізація трудових відносин, становлення нових форм зайнятості. На особливу увагу заслуговує висновок щодо формування людиноцентричних цифрових екосистем.

У третьому розділі представлено авторське бачення транснаціонального конструкту трудоворесурсного забезпечення в системі глобального ринку праці, здійснено емпіричний аналіз параметрів трудоворесурсного забезпечення в умовах глобалізації ринку праці, розроблено пропозиції щодо удосконалення регулювання міжнародного ринку праці з урахуванням транснаціоналізації трудоворесурсних потоків.

Наголошено на ролі транснаціонального конструкту трудоворесурсного забезпечення (виробничий, науково-технологічний, організаційно-економічний, інформаційний аспекти) як засобу нівелювання деструктивних проявів глобалізації ринку праці, розроблено концептуальну схему зазначеного конструкту, яка враховує особливості формування міжнародних трудоворесурсних потоків на глобальному, регіональному, макро-, мікрорівні. З використанням регіонально агрегованої статистичної вибірки (рівень безробіття, рівень зайнятості, рівень економічної активності, показники явища NEET, рівень бідності серед

працюючих, рівень неформальної зайнятості) доведено гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудових ресурсів у глобальному масштабі.

Результати наукової роботи, що представлені у висновках до дисертації, отримані Калініним Владиславом Валерійовичем самостійно, характеризуються науковою новизною та практичним значенням. Найбільш вагомим науковим результатом є висловлення гіпотези щодо транснаціональної конвергенції трудових ресурсів у глобальному масштабі, яка в процесі дослідження отримала теоретичне, аналітичне та емпіричне підтвердження. Крім того, автором удосконалено теоретико-методологічні та організаційно-концептуальні засади трудових ресурсів світової економіки на етапі глобалізації ринку праці, а саме розроблено концептуальну схему формування транснаціонального конструкту трудових ресурсів у системі глобального ринку праці, запропоновано концепт регулювання національних ринків праці в умовах глобалізації, які окреслюють формат багаторівневого міжнародного співробітництва у глобальному трудових ресурсів просторі. Спираючись на удосконалений понятійний апарат дослідження, дисертантом розроблено структурну схему трудових ресурсів внутрішньокорпоративного ринку праці ТНК. На особливу увагу заслуговує висновок, що транснаціональні корпорації не лише впливають на національні ринки праці країн присутності, а й формують нові стандарти у сфері регулювання внутрішньокорпоративних ринків праці корпоративних структур.

Дослідження Калініна В.В. характеризується глибинним аналітичним та емпіричним аналізом проблематики транснаціоналізації трудових ресурсів як прояву формування новітнього конструкту трудових ресурсів у системі глобального ринку праці, базується на опрацюванні широкого кола аналітичних матеріалів, звітів і періодичних міжнародних інституцій (Світового банку, Міжнародної організації праці та ін.), наукових праць зарубіжних і вітчизняних вчених.

За темою дослідження опубліковано 25 наукових робіт, у тому числі 2 статті у науковому періодичному виданні інших держав (Литва), 8 статей у наукових фахових виданнях України, у тому числі 1 стаття у виданні України категорії А. Робота пройшла належну апробацію на 15 міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях з публікацією тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Дослідження має практичне значення, про що свідчать довідки про використання результатів дисертаційної роботи на державному, регіональному, мікрорівні: в діяльності Державного Центру зайнятості, Івано-Франківської обласної державної адміністрації, Івано-Франківської торгово-промислової палати, Всеукраїнської асоціації компаній з міжнародного працевлаштування, Офісу міграційної політики, ТОВ «Весмак», ТОВ «Коляр-експорт». Матеріали дослідження також використовуються у навчальному процесі Маріупольського державного університету при підготовці фахівців з економіки та міжнародних економічних відносин.

Визнаючи високий фаховий рівень проведеного дослідження, щодо роботи можна також висловити ряд зауважень рекомендаційного характеру.

1. Враховуючи, що глобалізаційні процеси стосуються не лише транснаціональних компаній, а й великого, середнього і малого національного бізнесу, про що автор говорить в п. 1.1 дисертаційної роботи, конкретизації потребує, наскільки масштабними є зміни на кожному із зазначених рівнів в рамках наявної глобалізаційної парадигми.

2. Як справедливо зазначено в п. 1.3, цифровізація спричинила новітні глобальні тенденції на світовому ринку праці, що за відсутності дієвих регуляторних процедур може призвести до проявів цифрової дискримінації. Потребує уточнення, щодо яких категорій робочої сили дана дискримінація є найбільш ймовірною, і чи нівелює ефект самоорганізації транснаціональних трудових потоків, на якому акцентує увагу автор, прояви вказаної дискримінації.

3. Досліджуючи глобальні передумови формування транснаціональних трудових потоків (п. 2.1), автор здійснює ретельний аналіз світового трудового ландшафту у регіональному розрізі та залежно від рівня доходу країн, підкреслюючи трудовий характер міжнародних міграційних переміщень. Враховуючи вагому роль якісної складової трудових потоків, дослідження лише виграло б, якщо б наведений аналіз супроводжувався кваліфікаційними акцентами комплексу аналізованих показників.

4. Беззаперечним науковим результатом є концептуальна схема формування транснаціонального конструкту трудового забезпечення в системі глобального ринку праці, представлена в п. 3.1 дисертаційної роботи, впровадження якої призведе до ряду позитивних наслідків – уніфікації умов використання праці, скорочення бідності та ін. Бажано було б конкретизувати ступінь прояву наведених наслідків залежно від рівня економічного розвитку країн.

Одночасно слід зазначити, що висловлені зауваження не знижують наукової і практичної цінності представленого дослідження, і не впливають на значущість представлених висновків і рекомендацій.

Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота Калініна Владислава Валерійовича «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації» за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке містить обґрунтовані й достовірні наукові результати, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ України від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. №40 (зі змінами), та може бути представлена до захисту на засіданні спеціалізованої вченої ради.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки праці
Маріупольського державного університету

С.П. Ланська

